

Kodus ja vöõrsil

Vahetusüliõpilaste juhendamine

Kokkuvõte ja soovitused

1.Sissejuhatus

Üliõpilasvahetuse ja ülikoolidevaheliste koostööprogrammide tähtsus on kiiresti kasvamas. Mobiilsus on hariduspoliitikas ja kõrgkoolide tegevuskavades olulisel kohal. Üliõpilaste, õppejõudude ja töötajate mobiilsus on kõrgkoolides üks tähtsamatest tegevustest.

Mobiilsus avarustes, geograafiline mobiilsus, päris mobiilsus, füüsiline mobiilsus... on erinevad sõnastused, mis kõrghariduses viitavad üliõpilase ja õppejõudude mobiilsusele, mis seisneb lühemat või pikemat aega teises kõrgkoolis, kas koduriigis või välismaal, õppimises või õpetamises. On erinevat liiki mobiilsust. Üliõpilasvahetusprogramm, kus üliõpilased osalevad selleks eraldi väljatöötatud programmis on tänapäeval peamine mobiilsuse mootor. Enim tuntud üliõpilasvahetusprogramm on tõenäoliselt Erasmus, kuid on ka mitmeid teisi: Erasmus Mundus, Tempus, Ceepus, Nordplus jne.

Alates 90ndate aastate teisest poolest on kõrghariduse rahvusvahelistumise kontekstis tuntud ka virtuaalne mobiilsus, seda tänu kaug- ja e-õppe osakaalu suurenemisele. Portaalis elearningeuropa.info defineeritakse mobiilsust järgnevalt: “ info – ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamise abil samaväärselt hübe saamine, kui kohale sõites“. Definiitsioon näitab virtuaalse mobiilsuse kahte erinevat osa. Virtuaalne mobiilsus on võrdväärne akadeemilise rändega ja toetab kõrghariduse rahvusvahelistumist institsioonidevahelise (piiriülese) koostöö kaudu. Teiseks on see seotud uute võimalustega, mis avanevad info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendusel: videokonverentsid, striiming, veebipõhised koostöö vahendid ja arvuti vahendusel toimuvad konverentsid.

Kui paljudel juhtudel on virtuaalse mobiilsuse näol tegemist tänuväärse alternatiiviga neile, kes mobiilsusprogrammis osaleda ei saa, on siiski levinud arusaam, et virtuaalne mobiilsus ei asenda mobiilsust. Samas on virtuaalne mobiilsus muutumas populaarseks kui mobiilsusprogrammi üks osa. Seda kasutatakse mobiilsusprogrammis osalemise ettevalmistamiseks, mobiilsusperioodi kestel ja sellele järgneval perioodil, et täiendada ja muuta väljapool kodukõrgkooli viibimise perioodi paremaks ja tulemuslikumaks.

Kui ühendatakse mobiilsuse ja virtuaalse mobiilsuse elemente, et mõlema eelised oleksid parima tulemuse saamiseks kasutatud, siis seda nimetatakse kombineeritud mobiilsuseks. Erasmus programmi puhul oleks siis see kombineeritud Erasmus.

Projektis VM-BASE (Virtuaalne mobiilsus enne ja pärast üliõpilasvahetust, *Virtual Mobility Before and After Student Exchanges*), mida finantseerib Euroopa Komisjoni Socrates Minerva programm

(Hariduse ja kultuuri peadirektooraat), uuritakse, mis on kombineeritud mobiilsus. Projektis osalesid mitmed Euroopa kõrgkoolid, võrgustikud ja üliõpilasorganisatsioonid, kui mobiilsusega kõige otsemalt seotud olevad osapooled. Erinevate pilootprojektide abil uuriti, kuidas üliõpilased ja õppejõud saavad kasutada kombineeritud mobiilsuse võimalusi, et avardada vahetusprogrammi võimalusi ja saavutada parim tulemus kõigi jaoks.

Käesolev brošüür annab ülevaate põhilistest mõistetest, uuringutest, tegevustest, projektis osalenud partnerite läbiviidud pilootkursustest ja kokkuvõtte juhistest ja soovitustest, mis projektist välja kasvasid ning on loodetavasti abiks üliõpilasmobiilsuse arendamisel.

2. Ülevaade veebipõhistest üliõpilasvahetuse tugiteenustest

Selle uurimuse eesmärk on esitleda veebipõhiseid mobiilsuse toetamise meetmeid kõrgkooli poolt partnerkõrgkooli õppima saadetavate (väljaminevate) ja kõrgkooli vastuvõetud (sissetulevate) Erasmuse programmi üliõpilaste toetamiseks. Käesolev ülevaade keskendub järgmistele teemadele: informatsiooni kättesaadavus üliõpilastele, üliõpilaste valimine, paindlikud hindamismeetodid, keeleline ja kultuuriline ettevalmistus, veebipõhine nõustamine ja mobiilsusperioodile hinnangu andmine ning tagasiside. Uurimismetodoloogia hõlmab teemaga seotud kirjanduse analüüsi ja informatsiooni kogumist VM-BASE projektis osalevates partnerinstitutsioonides läbiviidud küsitluse abil.

Uurimus näitab, et sissetulevatele ja väljaminevatele üliõpilastele pakutavad tugiteenused on väga erinevad. Üldistusena võib öelda, et kõrgkooli õppima tulevatele välisküalisüliõpilastele pööratakse märksa enam tähelepanu kui nn koduüliõpilastele, kes asuvad õppima väliskõrgkoolides. Uurimuses osalevatel partnerülikoolidel on pakutavad tugiteenused erineva rõhuasetusega.

Tugiteenuste pakkumist mõjutavad kõrgkooli suurus ja struktuur. Väiksemad institutsioonid pakuvad tõhusamaid tugiteenuseid ja arendavad uusi tegevusi mobiilsuse toetamiseks. Institutsiooni struktuuri silmas pidades tundub, et

ülikoolid on vähem paindlikud oma tegevustes ja pakuvad vähem individuaalset tuge ja nõustamist, kui teised kõrgkoolid. Ka nende üliõpilasvahetusprogrammid on välja kujunenud ja vähem muutuvad.

Koduleheküljed on olulisemad institutsioonisisese informatsiooni edastamise ja avalikkusele institutsiooni tegevusi kajastavad kanalid. Õigeaegse ja adekvaatse informatsiooni edastamine on sageli ebapiisav ja seda tunnevad enim just sissetulevad väliskülalisüliõpilased. Mõnikord on välisüliõpilastele ja õppejõududele suunatud informatsioon saadaval üksnes kohalikus keeles, mitte inglise keeles.

Väliskõrgkoolidesse õppima asujad valib reeglina välja saatev ehk kodukõrgkool. Põhilised valimiskriteeriumid on eriala, õppeedukus, motivatsioon ja ka isikuomadused. Mõnikord on ainsaks valikukriteeriumiks õppeedukus. See võib olla siiski nõrk valikukriteerium, mis välistab väliskõrgkoolis õppimise võimaluse nendel üliõpilastel, kes on küll väga motiveeritud, kuid õppeedukus on olnud madalam. Kultuurilise ja keelelise ettevalmistuse tase ja veebipõhise nõustamise võimalus on parterkõrgkoolides väga erinev. Keeleoskuse kontrollimine kodukõrgkoolis on peaaegu olematu. Üks parterkõrgkoolidest väitis, et nõuab väliskõrgkoolidesse õppima asuvatelt üliõpilastelt inglise keele oskuse tõendit.

Kõikides kõrgkoolides on probleemiks, et pärast mobiilsusperioodi lõppu ei pakuta üliõpilastele tugiteenuseid, ka mitte veebipõhiselt. Koduülikoolis tagasi olles on üliõpilased sageli unustatud, kuigi tugiteenused ja nõustamine on sellel perioodil väga oluline. Väliskõrgkoolis sooritatud õpingute tunnustamine, kodukõrgkooli sisseelamise toetamine, sisseelamisega kaasneva kultuurišokiga tegelemine ja tagasiside kogumine vajavad kindlasti enam tähelepanu ja arendust. Ka alternatiivsete hindamismeetodite kasutamine võiks olla enam praktiseeritud.

3. Mida vajavad üliõpilased ja õppejõudu seoses üliõpilasvahetusega

Selle uurimuse eesmärk on välja tuua üliõpilaste ja õppejõudude vajadused ja tingimused rahvusvahelise üliõpilasmobiilsuse erinevates faasides (ettevalmistus, vahetult enne mobiilsusperioodi, mobiilsuse kestel ja mobiilsusperioodi järgselt). Üliõpilaste vajadusi on uuritud laiemalt,

õppejõudude vajadusi on aga uuritud kahest aspektist: õppejõudude vajadused seoses nende kõrgkooli õppima tulevate välisküalisüliõpilastega ja väliskõrgkoolidesse õppima minevate üliõpilastega. Uurimismetodoloogia hõlmab teemaga seotud kirjanduse analüüsi ja informatsiooni kogumist läbi küsitluste, intervjuude ja teiste VM-BASE projektis osalevate partnerinstitutsioonide infoallikate.

Uurimus kinnitab, et üliõpilaste motivatsioon üliõpilasvahetuses osalemiseks on väga erinev. Väljaspool Erasmuse programmi väliskõrgkoolides õppivad üliõpilased on enam õpingutele keskendunud, kui programmis osalevad üliõpilased. Erasmuse programmiga väliskõrgkoolides õppivatele üliõpilastele on sageli tähtsam uute kontaktide loomine, võõrkeelte praktiseerimine ja välismaal elamine. Mõlemal juhul on selge, et motivatsioon mängib olulist rolli üliõpilaste vajaduste selgitamisel.

Õigeaegse ja adekvaatse informatsiooni kättesaadavus on väga oluline nii üliõpilastele kui õppejõududele. Mõlemad on näidanud huvi ja vajadust luua kontakt ja arutada tegevusi enne üliõpilaste mobiilsuperioodi algust. Eriti huvitatud on õppejõud sissetulevate välisküalisüliõpilaste õppima tundmisest enne õppetöö algust. Mobiilsuperioodi lõppedes hoitakse kontakti enamasti vilistlasorganisatsioonide või samalaadsete võrgustike kaudu. Üliõpilased on sageli vähem huvitatud vilistlasorganisatsioonidega suhtlemisest ja hindavad enam suhtlemist teiste samas kõrgkoolis õppinud üliõpilastega.

Väliskõrgkoolis õppimise ajal ootavad ja väärtustavad üliõpilased kodukõrgkooli tuge, nõustamist ja juhendamist, mida tegelikult sageli ei pakuta. Üliõpilastel on tunne, et nad on üksi jäetud ja nende toimetuleku vastu kodukõrgkoolis huvi ei tunta. Seega suhtlemine kodukõrgkooliga on väga oluline ja peaks kõrgkoolide poolt enam tähelepanu pälvida.

Kultuuriline ja keeleline ettevalmistus on nii üliõpilaste kui õppejõudude sõnul väga vajalik. Ettevalmistusperioodi käigus on harva käsitletud sellised teemad nagu kultuurišokk õppeperioodi alguses ja naasmine kodukõrgkooli. Üliõpilaste keeleline ettevalmistus on õppejõudude sõnul väga oluline ja sageli jäävad teadmised välismaal õppimiseks vajaminevast madalamaks, kuna keeleoskust tõendavat dokumenti vahetusüliõpilastelt enamasti ei nõuta. Üliõpilaste seisukoht on, et keeleoskuse kontrollimine on vajalik.

Lõpetuseks, on oluline rohkem rõhutada, et väliskõrgkooli minnakse õppima. Enamik vajadusi informatsiooni saamise osas nii üliõpilaste kui õppejõudude puhul on seotud õppetööga. Väliskõrgkoolis sooritatud õpingute tunnustamine, hindamine ja välisküalisüliõpilastele pakutavate ainekursuste olemasolu on kolm enim mainitud valupunkti, millega üliõpilastel ja

õppejõududel tuleb kokku puutuda. Lisaks on üliõpilased rõhutanud vajadust omada ligipääsu infosüsteemidele enne ja pärast väliskõrgkoolis õppimist.

4. Üliõpilasvahetuse erinevate faaside tugiteenuste pilootprojektid ja nende testimine

4.1. Vahetusüliõpilaste e-juhendamine

Rahvusvahelistumise, rahvusvahelise õppetöö ja kaugõppe osakaalu kasvu tõttu on tihti vajalik, et üliõpilasi tuleb juhendada vahemaade tagant. Üliõpilasvahetuses osalevate üliõpilaste puhul on raske viia läbi silmast silma juhendamist, kuna vahemaad üliõpilaste, õppejõudude ja üliõpilasvahetusega tegelevate koordinaatorite vahel on suured. Erinevate vahendite ja elektroonse meedia olemasolu avab võimaluse juhendada või pakkuda tugiteenust hoolimata vahemaadest ja võimaldab kodu – ja väliskõrgkooli õppejõududel koos juhendada üliõpilast üliõpilasvahetusperioodi jooksul.

Uurides lähemalt veebipõhist õpetamist ja õppimist, kohtame erinevaid termineid, mis kirjeldavad seda protsessi. VM-BASE projekti raames kasutame sõna *e – juhendamine (e- coaching)* väga laias tähenduses. Sõna esimene osa ehk *e* tähendab elektroonne ja viitab juhendamisel elektroonsete vahendite kasutamisele. Juhendamine (*coaching*) viitab nõustamisele (personaalsele), mida on tarvis kogu protsessi jooksul. Info – ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamisel hariduses peab arvestama ja väärtustama ka inimestevahelist kontakti. IKT kasutamine ei tähenda, et õpetaja võib asendada tehnoloogiaga. Vastupidi, õpetaja või nõustaja on väga oluline.

IKT vahendite kasutamine toob õpetamises endaga kaasa põhimõttelise muutuse, kus eksperdist, õpetajast saab moderaator, juhendaja. Tegemist ei ole enam teadmiste või sisu edasi andmisega, vaid selle tarvis konteksti loomisega. E- juhendamine ei ole seotud üksnes õpetajate ja õppejõududega. Hulk inimesi võib teha üliõpilasvahetuses osalevate üliõpilaste jaoks e- juhendaja olulist tööd: õpetajad väljaspool kõrgkooli või eksperdid, kaasüliõpilased, teaduskondade Erasmuse programmi koordinaatorid, üliõpilasvahetuse koordinaatorid või nõustajad ja teised välissuhete osakondade töötajad.

E-juhendamine on uus pädevus ja nõuab asjaga tegelevatelt inimestelt kindlaid oskusi. Oluline on interdistsiplinaarsus ja e-juhendaja peab valdama nii tehnilisi kui erialaseid teadmisi.

VM-BASE projektis tuuakse välja e-juhendamise neli olulisemat osa: tehnoloogiline, organisatoorne, sisuline ja sotsiaalne.

Esiteks, osalised ehk juhendajad peavad tundma tehnoloogiat ja tehnoloogia kasutajatele tuleb pöörata tähelepanu (kasutatavus). Õppimisprotsess peab olema organiseeritud, on vaja planeerida grupitegevusi ja leppida kokku kohtumisi üliõpilastega. Ei tohi unustada ka pedagoogilist aspekti. Juhendaja peab oskama hästi suhelda ja tundma teemat, ta peab olema võimeline andma üliõpilastele erinevat tagasisidet, nii sisu osas (informeerimine, reflekteerimine, parandamine...) kui ka väljaspool seda (administreerimine, motiveerimine...). VM-BASE projekti raames läbiviidud pilootkursustel katsetati erinevaid tehnoloogiaid ja e-juhendamise meetodeid. Nagu ka eespool mainitud, mängib üht tähtsat rolli inimene ja tegevuste edukus sõltub sageli just sellest, kas e-juhendaja olemasolu on tuntav või mitte.

Järgmises osas tutvustame kahte projektis osalenud pilootkursust. Mõlemad e-kursused, mis sisaldavad nii veebipõhist kui tavalist nõustamist, on mõeldud väljaminevate vahetusüliõpilaste juhendamiseks enne teises kõrgkoolis õppimise perioodi algust, õppeperioodi kestel ja mobiilsusperioodile järgneval lõpu.

Pilootkursus: Mine välismaale - Laurea Rakendusteaduste Kõrgkool

Laurea Rakendusteaduste Kõrgkool pakub oma üliõpilastele välismaal õppimiseks erinevaid võimalusi. Üliõpilasvahetust toetavad ettevalmistuskursused, mida on võimalik läbida loengu vormis või veebipõhiselt. Üliõpilasi toetavad ka üliõpilasvahetuse koordinaatorid, õppejõud ja üliõpilasi vastuvõtavad kõrgkoolid.

Eelmine vahetusüliõpilastele suunatud ettevalmistuskursus ei vastanud ootustele. Pärast üliõpilasvahetusperioodi lõppu antud tagasiside, mida küsiti kõikide üliõpilaste käest, näitas, et üliõpilased ei olnud päris rahul oma ettevalmistusega.

Arendusprojektiga alustati 2007. aastal, mille käigus analüüsiti vajadusi käsitlevat endiste vahetusüliõpilaste kahte tagasiside küsimustikku.

Tagasiside näitas, et enam vajati ettevalmistust enne vahetusperioodi algust ja oluliselt rohkem oodati tuge vahetusperioodi ajal. Kokkuvõttes selgus, et ettevalmistuskursus võiks kesta ajani, mil antakse lõplik hinnang vahetusperioodile. Ettevalmistuskursuse asemel võiks olla tegemist

rahvusvahelise mobiilsuse tugikursusega. Leiti, et üliõpilaste jaoks on väga oluline olla kontaktis lisaks õppejõududele ka teiste üliõpilasvahetuses osalevate üliõpilastega. Sellise kursuse raames peaks tegevusi kombineerima nii, et kaasatud oleks nii e-õpe kui ka auditoorne õpe.

Arvestades neid mõtteid loodi rahvusvahelist mobiilsust toetav pilootkursus „Mine välismaale” (*Go Abroad*), mis esimeste üliõpilastega võeti kasutusse 2007. aasta maikuuks. Kursus kestis 2007. aasta sügissemestri lõpuni ehk sügissemestri vahetusüliõpilaste mobiilsusperioodi lõpuni. Teine grupp üliõpilasi alustas 2007. aasta sügisel ja osales kursusel oma vahetusperioodi lõpuni 2008. aasta kevadel.

Kursus sisaldab interaktiivset veebipõhist arutelu, mis võimaldab suhelda mobiilsusperioodi erinevates faasides: enne ja pärast mobiilsusperioodi ning selle kestel ja üliõpilastele saab pakkuda e-tuutorlust ja e- nõustamist ka teises kõrgkoolis õppimise ajal.

Üliõpilased peavad tegema ka mitmeid ülesandeid. Kursusel kasutatakse kombineeritud õppimist ja seda viiakse läbi e-õppe keskkonnas Optima.

Osalejad andsid kursusele positiivse tagasiside, üliõpilased olid selgelt rahul koduülikooli poolt pakutud tugiteenusega.

Pilootkursus: Välismaal õppimise virtuaalne aken, Tartu Ülikool

Igal aastal ca 300- 400 üliõpilast kasutavad Tartu ülikooli keskse administratiivüksuse tugiteenuseid, et valmistuda välismaal õppimiseks.

Teemat puudutav info oli osaliselt olemas erinevatel kodulehekülgedel. Seda jagati üliõpilastele, kui nad tulid konsulteerima üliõpilasvahetuse koordinaatoriga või infopäeval.

Eelmistel aastatel üliõpilasvahetuses osalenud üliõpilaste tagasisidest selgus, et üliõpilased vajaksid veebipõhist välismaal õppimise ettevalmistuskursust, mis annaks ülevaatliku info ja kogemuste jagamise võimaluse väljaminevate ja hetkel juba väliskõrgkoolides õppivate üliõpilaste vahel. Olemasolev informatsioon ja materjalid integreeriti veebipõhise kursusega „välismaal õppimise virtuaalne aken”. Sellel ajal välismaal õppinud üliõpilased kutsuti kursusega ühinema kui kursuse kaasjuhendajad, kes jagaksid praktilisi näpunäiteid, mida ei leia kõrgkoolide kodulehekülgedelt. Välisõpinguid ettevalmistav kursus loodi e-õppe keskkonda WebCT, mis on TÜ põhiline veebipõhise õppe keskkond. Kursuse töötas välja ja viis läbi TÜ välisüliõpilastalitus. Üliõpilasvahetuse koordinaatorid, kes veebipõhiselt

juhendasid üliõpilasi, lisasid ka infot ja viisid läbi silmast silma konsulteerimist.

Esimesed üliõpilased osalesid kursusel 2008. aasta veebruaris, nad olid peagi minemas väliskõrgkoolidesse. Samal ajal väliskõrgkoolis õppivad üliõpilastel paluti kursusega ühineda ja osaleda aktiivselt juuni lõpuni. Kuigi esimesel korral oli liituvate üliõpilaste arv väike, ca 15, oli tagasiside positiivne. Nagu arvata, oli üliõpilaste arvates kõige kasulikum osa foorumi vahendusel arutelu osa teiste üliõpilastega. Materjali hulka ja temaatilisi jaotust hinnati kasutajasõbralikuks ja arusaadavaks. Oli ka kommentaare selle kohta, et infot on liiga palju ja mõnikord ei ole see asjakohane.

Kursuse teisel toimumisel, algusega aprill 2008, osales ca 180 üliõpilast. Kogemus oli positiivne ja üliõpilasvahetuse koordinaatorite sõnul käis kontoris täiendavat infot küsimas oluliselt vähem üliõpilasi, võrreldes eelmise aastaga.

4.2 Virtuaalne mobiilsus enne ja pärast mobiilsust

Kaks eelpool kirjeldatud kursust olid näited selle kohta, kuidas üliõpilasi vahetusperioodiks paremini ette valmistada. Võimalusi, kuidas üliõpilased saavad tehnoloogiat kasutades ennast Erasmuse programmis osalemiseks paremini ette valmistada on mitmeid. Kuigi sellise ettevalmistuse eelised tunduvad olevat selged (õppejõududel on lihtsam töötada hästi ettevalmistunud üliõpilastega ja üliõpilased on enam keskendunud ja tulemuslikud oma Erasmuse perioodi ajal), on tänapäeval siiski vähe kursusi, vahendeid ja süsteeme, mis aitaksid vahetusperioodiks ette valmistada. VM-BASE projekti eemärk on nendele puudustele tähelepanu pöörata. Projekti käigus on läbi viidud erinevaid pilootkursusi kolmes valdkonnas: juhised orientatsioonikursuseks, testid üliõpilaste valimiseks ja ettevalmistavad kursused. Järgmistes alapunktides on kirjeldatud mitmeid kursusi, mis tekitavad mõtteid ja sisaldavad soovitusi neile, kes plaanivad siduda end sarnaste tegevustega.

4.2.1 Orientatsioonikursuse juhised

Sageli ei saa üliõpilased enne teise kõrgkooli vahetusüliõpilaseks minemist piisavalt informatsiooni. See puudutab nii praktilisi küsimusi (kuidas orienteeruda üliõpilaselinnakus, info vastuvõtva kõrgkooli elukorralduse kohta jne), kui ka uuendatud infot välisülikoolis vahetusüliõpilastele pakutavate kursuste kohta. Seega on oluline, et vastuvõttev kõrgkool pakuks

sissetulevatele üliõpilastele täielikku ja uuendatud informatsiooni nii praktiliste kui akadeemiliste teemade kohta. Järgmised kolm pilootkursust kirjeldavad erinevaid võimalusi, kuidas sellist „orienteerumiseks“ vajaminevat infot üliõpilasteni viia.

Pilootkursus: Virtuaalsete semude süsteem - Leuveni Katoliku Kõrgkool

Virtuaalne semude süsteem on pilootkursus, mille koostas Leuveni Katoliku Kõrgkool (KHLeuven). Kursuse eesmärk oli koguda informatsiooni üliõpilaste vajaduste kohta seoses vahetusprogrammides osalemisega (millist infot nad vajavad, kuna peaks seda infot jagama ja kes peaks seda tegema) ja kaasata vastuvõtva kõrgkooli üliõpilasi, et jagada teavet välismaal õppimise erinevate aspektide kohta: kultuur, õppetöö ja praktilised küsimused. KHLeuven töötas välja „paaripanemise teenuse“, et juba enne Leuvenisse saabumist viia kokku KHLeuvenis õppima asuvad vahetusüliõpilased sealsete kohalike üliõpilastega. Üliõpilasvahetuse koordinaatorid panevad kokku paarid, teavitavad üliõpilasi nende paarilistest ja sellest, kuidas paarilised omavahel kontakti saavad võtta.

Esimest korda toimus see kursus 2006. aasta oktoobrist 2007. aasta veebruarini. Suhtlemiseks kasutati elektronposti. Teist korda toimus kursus aasta hiljem. Süsteem jäi põhimõtteliselt samaks, lisati vaid mõned uued veebipõhised võimalused. Üliõpilastel soovitati e-posti kõrval kasutada ka Skype'i ja MSN'i.

Virtuaalsed semud (*Virtual buddies*) muutsid sissetulevate üliõpilaste kohanemise lihtsamaks ja kiiremaks, pakkudes neile igakülgset praktilist infot. Vahetusüliõpilaste väitel tundsid nad ennast kindlana ja hoolitsetuna just enne kodust lahkumist ning esimestel nädalatel pärast Leuvenisse saabumist. Ka semud ise nautisid üliõpilasvahetusega kaasnevat täiel rinnal, kuigi nad ise ei olnud vahetusüliõpilased ja ei pidanud liikuma ühest kohast teise (võõrkeelte praktiseerimine; rahvusvaheliste sõprussuhete loomine). Vähem oluline ei ole ka see, et õpetajate, üliõpilasvahetuse koordinaatorite ja KHLeuven jaoks olid semud suureks abiks, kuna nad aitasid hoolitseda sissetulevate vahetusüliõpilaste eest.

Pilootkursus: Helsingi Tehnoloogiaülikooli multimeedia presentatsioon ja veebipõhised intervjuud üliõpilastega

Selle kursuse viisid läbi Helsingi Tehnoloogiaülikooli (TKK) välissuhete osakond, avalike suhete ja kommunikatsiooni osakond ja Dipoli Elukestva

Õppe Instituut (TKK Dipoli). Kursus, mis viidi läbi 2007/2008. õppeaastal, koosnes kahest osast - ülikooli multimeedia presentatsioon ja viis intervjuud üliõpilastega. Eesmärk oli visuaalsete vahendite (multimeedia presentatsioon) abil anda ülevaade ülikoolist ja potentsiaalsetele vahetusüliõpilastele anda võimalus kuulata teiste Helsingi Tehnoloogiaülikoolis õppivate vahetusüliõpilaste kogemusi (intervjuud).

Presentatsioon on saadaval nii DVD-l kui ka ülikooli kodulehel. Üliõpilaste intervjuud on üleval sealse üliõpilasesinduse Internetilehel. Üldiselt oli üliõpilaste tagasiside presentatsiooni ja intervjuude kohta positiivne. Leiti, et visuaalsel teel sissetulevatele üliõpilastele info jagamine on õige. Intervjuud arvati olevat personaalsemad ja nende läbi antud info vähem ametlik võrreldes multimeedia presentatsiooniga. Intervjuusid käsitleti ka kui visuaalsed blogisid, mille kaudu said vahetusüliõpilased oma kogemusi jagada. Visuaalselt muljetavaldav ja kõrgekvaliteediline presentatsioon DVD-l sobib väga hästi ülikooli tutvustamiseks.

Pilootkursus: Üliõpilasvahetuse virtuaalne osa - Lääne Ungari Ülikool, geoinformaatika instituut

VM-BASE projekti raames töötasid geoinformaatika teaduskonna õppejõud välja pilootkursuse „Üliõpilasvahetuse virtuaalne osa” (*Virtual Exchange of Student Mobility Experience*), mis on suunatud väljaminevatele üliõpilastele. Üliõpilaste motivatsioon ja info kättesaadavus on vahetusprogrammides osalejate arvu tõstmiseks ja vahetusprogrammide edukaks toimimiseks väga olulised. Üliõpilasi, kes kaaluvad võimalust osaleda üliõpilasvahetuse programmides, võivad rohkem veenda nende kaasüliõpilased, kellel on see kogemus juba olemas.

Varem esitasid üliõpilased pärast vahetusperioodi lõppu nende kogemusi kirjeldava dokumendi. Kasuliku info hulk oli neis dokumentides väga väike, sest seal käsitleti vaid üksikuid teemasid. Koostööl põhineva veebipõhise sisuhaldussüsteemi loomine tundus olevat sobiv alternatiiv olemasolevale. Üliõpilasvahetusperioodi jooksul jagavad üliõpilased oma kogemusi veebipõhistes päevikutes või blogides. Päevik või blogi võib sisaldada isiklikku või avalikku infot, mida kategoriseeritakse märgendite abil. Sissekannete kategoriseerimisel võivad üliõpilased kasutada vaba märgendamist. Kõikide sissekannete ühendamisel saadi temaatiline infomaterjal, mida nimetati mobiilsuse teatmikuks (*Mobility Guide*). Partnerülikoolis õppivad üliõpilased

uuendavad regulaarselt selle institutsiooni kohta käivat infot. Struktureeritud infomaterjal võimaldab väljaminevatel üliõpilastel leida vastuseid just nende küsimustele. Pilootprojekti toimimise ajal on raske öelda, milliseid muutusi on vaja tulevikus teha. Kogemused näitavad, et portaal on üliõpilastele blogide koostamiseks jaoks lihtne.

4.2.2 Üliõpilaste valimine

Vahendid ja testid, mis võimaldavad üliõpilastel hinnata oma valmisolekut välisülikoolis õppimiseks, on veel üks võimalus laiendada mobiilsusperioodile eelnevat ettevalmistust. Õppejõudude jaoks on oluline valida välja parimad üliõpilased ja ka see, et hästi ettevalmistunud üliõpilased oleksid teises kõrgkoolis oma õpingutes edukad. Kui paberil esitatud avaldused ei ole piisavad, saab üliõpilaste valimine toimuda ka elektroonsete vahendite abil. Videokonverentsi kasutades saab üliõpilaskandidaati näha, kontrollida tema teadmisi ja suhtlemise ning võõrkeel(t)e oskusi.

Pilootkursus: Kinesioloogia ja rehabilitatsiooniteaduste teaduskonna veebipõhine õppe- ja hindamisvahend, Leuveni Katoliku Ülikool

Leuveni Katoliku Ülikoolis on rahvusvaheline, inglise keelne kaheaastane füsioteraapia magistriõppekava, mis on suunatud bakalaureusetaseme haridusega kinesioloogia välisüliõpilastele.

Kogemused näitasid, et Leuveni üliõpilaste ja välisüliõpilaste statistikaalased teadmised olid erinevad. Tõenäoliselt tuleneb see asjaolust, et võrreldes teiste kõrgkoolidega, pannakse Leuveni Katoliku Ülikoolis suurt rõhku statistika ja uurimismeetodite õpetamisele. See oli ka põhjuseks, miks otsustas programmijuht välja töötada tehnoloogia, mis aitab testida ja parandada välismaalt tulevate üliõpilaste statistikaalaseid teadmisi enne Leuvenisse tulekut. Kaks statistika kursust konverteeriti veebipõhiseks ja integreeriti Tolendoga, mis on Leuveni Katoliku Ülikooli veebipõhine õpiahaldussüsteem (sisaldab õpi – ja testimiskeskonda). Tulemuseks saadi veebipõhine testimis- ja õpikeskkond.

Pärast esmast testimist suunatakse kasutaja õpikeskkonda. Kui kasutaja ei saa testiga hakkama, soovitatakse tal korrata konkreetse osa teooriat. Edukalt hakkama saajad suunatakse järgmise osa juurde. Tagasiside erinevatelt kursusel osalejatelt oli positiivne. Uurimismeetodeid õpetavad professorid, kelle varasemad kogemused näitasid, et välisüliõpilaste statistikaalaseid teadmised on madalad, olid algatuse suhtes entusiastlikud.

Mõistagi saavad kõige rohkem kursusest kasu välisüliõpilased. Neile on teada, mida Leuvenis oodatakse ja õppekava alguses vastavad kõigi teadmised nõutud tasemele. Pärast kursuse võtmist oli välisüliõpilastel teada, et nende teadmisi on vaja täiendada. Välisüliõpilased saavad ligipääsu õpikeskkonnale pärast seda, kui nad on ülikooli vastuvõetud, kuid ei ole veel Leuvenisse tulnud. Sellel ajal ei ole nad veel üliõpilasteks arvatud. Testimine võimaldab neil enne lõpliku otsuse tegemist kontrollida, kas nad saaksid õppekaval hakkama.

4.2.3 Ettevalmistavad kursused

Selle projekti raames läbiviidud viimane liik veebipõhiseid tugitegevusi, mida üliõpilased saavad kasutada enne teise kõrgkooli õppima minekut, on ettevalmistavad kursused. Projekti käigus vaadeldi sellist tüüpi kursusi kolmes valdkonnas: keeleõpe (vastuvõtva maa, kuhu üliõpilane õppima läheb, keeleõppe algkursus), kultuurikursused (vastuvõtva maa ajalugu ja kultuuri tutvustavad kursused, vastuvõtvat kõrgkooli ja akadeemilisi traditsioone tutvustav kursus) ja üldine arvutikasutuse oskus kursused (kui vastuvõtvas kõrgkoolis kasutatakse mõnda IKT süsteemi, näiteks veebipõhine õpikeskkond, mille kasutamine nõuab väljaõpet). Kuigi enamik kõrgkoolides on sellised kursused olemas, ei ole nad sageli veebipõhised või ei ole ligipääsetavad Erasmuse programmi vahetusüliõpilastele.

Pilootkursus: Geoinfosüsteemi (GIS) mitmekeelne juhendmaterjal, Lääne Ungari Ülikool, geoinformaatika osakond

Õppe – ja uurimistöö Lääne Ungari Ülikooli geoinformaatika teaduskonna geoinfosüsteemiga

(GIS) on väga spetsiifiline. Praktikumides ja välitöödel kasutatava tehnilise sõnavara valdamine on väga oluline. GIS on loodud eesmärgiga, et sissetulevad üliõpilased saaksid proovida ungari keele kasutamist. Samas on välismaale suunduvatel üliõpilastel vaja harjutada inglise või saksa keelt. Seega otsustati luua kolmekeelne kursus, kus on kasutusel inglise, saksa ja ungari keel.

Selle kursuse käigus töötati välja viki (veebisait). Koostöös pandi kokku GIS-ga haakuv sõnastik ja terminite baas. Osalejaid juhendas üks õppejõud.

Kursused loodi Moodli õpikeskkonnas ja ühendati teaduskondade portaaliga, mille kaudu said platvormile ligipääsu ka tudengid. Igal kursusel on oma

juhendmaterjal (kuidas veebisaiti toimetada), veebisait, mitmed foorumid ja tagasiside vorm.

Esimest korda toimus kursus 2008. aasta veebruaris nelja Erasmuse programmis osalenud üliõpilase osavõtul. 2008 aasta juulis toimus kursus veel kaks korda. Ühe kursuse raames õpiti inglise, ungari ja saksa keele baasil, teise puhul aga inglise ja vene keele baasil. Kahest kursusest võtsid osa Kasahhi ja Tadžiki õpetajad , kes olid Ungarisse tulnud GIS-i õppima Tempuse projekti raames.

Kui kursus esimest korda läbi viidi, ei olnud üliõpilastel vikiga töötamiseks detailset juhendmaterjali. Peagi sai selgeks, et nii töötada ei saa, kuna veebisait oli arhailine ja nii õppejõud kui üliõpilased eksisid seal ära ja soovitud eemärke ei saavutatud. Teise korra kogemused näitasid, et selge ja samm sammult tegevusi kirjeldav juhendmaterjal, mida järgis ka õppejõud, aitas segadusi vältida. Vikis sisalduv terminoloogia oli põhjalik, mahud oli tasakaalus ja mitme keele kasutamine õigustas end.

4.3 Virtuaalne mobiilsus pärast teises kõrgkoolis õppimise lõppu

Tugiteenus ei ole vajalik üksnes enne vahetusprogrammi algust, vaid üliõpilaste nõustamine ja nende käekäigu jälgimine on oluline ka vahetusperioodi lõppedes. Välisülikoolist tagasi tulnud üliõpilastele pakutavate tugiteenuste eesmärgiks on küsitleda üliõpilast/õppejõudu ja hinnata teises kõrgkoolis õppimise kogemust. Oluline on ka välismaal õppimise/õpetamise ajal tekkinud sotsiaalsete ja erialaga seotud võrgustike toimumise toetamine. Järgmisena tutvustatakse VM-BASE projekti raames läbi viidud pilootkursusi ja keskusi kahes valdkonnas: vahetusüliõpilaste veebipõhine hindamine ja virtuaalne vilistlaskogu.

4.3.1 Veebipõhine hindamine ja hinnangu andmine

VM-BASE projekti raames sooviti leida parimat rakendust olemasolevatele vahenditele, mis aitavad õppejõududel nii kodu- kui väliskõrgkoolis hinnata (veebipõhiselt) üliõpilase välismaal õppimise perioodi. Need vahendid võimaldavad kodukõrgkooli ja vastuvõtva kõrgkooli õppejõududel koos üliõpilast hinnata. Neid võib hindamisel kasutada ka juhul, kui üliõpilane on juba väliskõrgkoolist lahkunud - on vaja teha järeleksam või lõpetada pooleliolev projekt.

Pilootkursus: Virtuaalne tagasiside- ja infosüsteem, Laurea Rakendusteaduste Kõrgkool

Et toetada väliskõrgkoolis õppinud üliõpilasi oma kogemuste analüüsimisel ja jagamisel, töötati Laureas välja süsteem, mille abil saab anda tagasisidet mobiilsusperioodi kohta. Eesmärgiks oli ka koguda huvitavat ja kasulikku infot potentsiaalsete välismaal õppijate jaoks.

Tagasisidet kogutakse kõikidelt välismaal õppinud üliõpilastelt veebipõhise küsimustiku abil, milles on tavapärased küsimused ja küsimused valikvastustega. Üliõpilased peavad mobiilsusperioodi kohta tegema ka lühikese kirjelduse või raporti. Tulemused avalikustatakse välissuhete haldussüsteemis, mis on kättesaadav kõikidele üliõpilastele ja töötajatele. Need lühikirjeldused olid alguses väga napisõnalised ja ei sisaldanud välismaal õppimise kogemuse analüüsi. See vähendas nende kasulikkust tulevaste vahetusüliõpilaste jaoks. 2008. aasta jaanuaris kutsuti kokku üliõpilasvahetuse koordinaatorid ja äsja välisülikoolidest tagasi tulnud üliõpilased, et planeerida

ja koostada uue süsteemi esimene versioon. Kaaluti erinevaid veebipõhiseid süsteeme, otsustati luua interaktiivne kaart, millel oleks näha sihtkohad koos seal õppinud üliõpilaste kogemustega ja mõned faktid, võimaluste piires ka pildid, videod ja lingid. Otsustati Google süsteemi kaardi kasuks, sest see on kergesti kasutatav. Kaardi sisu (info kõikide Laurea üliõpilasvahetuse partnerkõrgkoolide kohta) koguti erinevatest allikatest, kasutati ka varem partnerkõrgkoolides õppinute kogemusi. Eesmärk oli teha kaart, mille uurimine oleks põnev, mis motiveeriks ja julgustaks üliõpilasi väliskõrgkooli õppima minema ja inspireeriks neid rahvusvahelistumisel suunal. See on sageli välismaale õppima minemise esimene samm. Kui on otsustatud õppima minna, vajatakse rohkem infot, eelkõige regiooni ja maa kohta, mille üliõpilane on valinud. Parim allikas selle info saamiseks on varem selles regioonis/riigis õppinud üliõpilased.

Selle pilootkursuse tulemusi ei ole tervikuna kasutusse võetud. Arendusgrupp loodab, et uus rahvusvahelise mobiilsuse kohta infot jagav vahend julgustab üliõpilasi oma kogemusi l analüüsima, mis omakorda aitab õpitud ja kogetut kinnitada. See saab loodetavasti olema ka suureks abiks tulevastele vahetusüliõpilastele, nii kinnitasid ka varem välismaal õppinud, kui kaardi tarvis materjali koguti.

Pilootkursus: Eksami akvaarium - Helsingi Tehnoloogiaülikool, Dipoli

Eksami akvaarium on kaamerate ja arvutitega varustatud ruum, mida kasutatakse eksamite tegemiseks. Tegu on veebipõhise eksamineerimissüsteemiga, mille jaoks on vaja eksamite kirjutamiseks koostatud tarkvara. Eksamiruumis ehk akvaariumis saab üliõpilane iseseisvalt eksamit teha talle sobival ajal. Õpetajad loovad küsimuste andmebaasi. Üliõpilased registreerivad eksamile nagu tavaliselt ja reserveerivad endale aja akvaariumi kasutamiseks.

Selle pilootkursuse eesmärk oli selgitada, kas selline akvaarium sobib Helsingi Tehnoloogiaülikoolile, kas akvaariumi abil saab vahetusüliõpilaste (nii sissetulevate kui väljaminevate) võimalusi paindlikumaks muuta ning akvaariumit kasutada ka selleks, et eksamit tehakse mõnele teisele (välis)kõrgkoolile, mitte Helsingi Tehnoloogiaülikoolile.

Pilootkursuse viisid läbi Helsingi Tehnoloogiaülikooli geodeesia instituut, ülikooli raamatkogu, õpetamise ja õppimise arenduskeskus, keelekeskus ja üliõpilasesindus. Pilootkursuse toimumise ajal (2007/2008 õa.) asus akvaarium ülikooli raamatukogus. Esimene kord kasutati akvaariumit kaheksa

kursuse raames ja eksamineerjaid oli viis. Lisaks said üliõpilased uuesti teha oma lõputeste.

Tagasisidet koguti kõikidelt osalejatelt (üliõpilased, õppejõud ja raamatukogu töötajad) ja üldine arvamus oli positiivne. Akvaarium sobis kõikidele kursustele ja oli väga sobiv kasutada nende eksamite puhul, mis sisaldasid esseesid ja valikvastustega teste. Matemaatiliste märkide ja valemite puhul tekkis tõrkeid ja veel on vaja tegeleda paari tehnilise probleemiga.

Kõik pilootkursusel osalejad olid nõus kasutama akvaariumit ka tulevikus. Privaatsus, paindlikkus eksamile registreerimise ja tegemise osas ning võimalus oma vastused struktureerida ja üle vaadata olid üliõpilaste arvates akvaariumi tugevused. Nõrkustena toodi välja, et kirjutamiseks ei olnud piisavalt ruumi ja piiratud võimalused teksti töötlemiseks ja toimetamiseks. Õpetajate jaoks oli akvaariumi näol tegemist eelkõige üliõpilaste teenindamise vahendiga, mitte tavapärase töövahendiga. See tõstas motivatsiooni küsimuse, et kas õpetajad on üldse motiveeritud akvaariumit kasutama.

Raamatukogu töötajad, kes võtsid üliõpilasi vastu, olid eksperimendiga väga rahul ja huvitatud jätkama.

Pilootkursus: Euroopa sotsiaalse kindlustatuse magistriõppekava suuliste eksamite sooritamine veebipõhiselt, Leuveni Katoliku Ülikool

Leuveni Katoliku Ülikooli Euroopa sotsiaalse kindlustatuse magistriõppekavas tegeletakse spetsiifiliste, sotsiaalse kindlustatuse teaduslike uuringutega. See magistriõppekava on üles ehitatud veebipõhisele õppele, millele lisandub kaks kümnepäevast õppeperioodi ülikooli juures. Oktoobris tulevad üliõpilased kaheks nädalaks ülikooli, et algteadmised oleks kõikidel üliõpilastel võrdsed. Seejärel lähevad üliõpilased tagasi oma koduriikidesse. Õpetajad juhendavad neid veebipõhiselt. Aprillis tulevad üliõpilased tagasi Leuvenisse. Eksamite tegemiseks on üliõpilastel erinevaid võimalusi: materjali kasutamise võimalusega veebipõhine eksam; kirjalik eksam keskuses, kus eksami tegemist jälgib töötaja või suuline eksam, mida saab teha ülikooli juures.

2007/2008. õppeaastal leidsid magistriõppekavaga tegelejad, et oleks vaja leida võimalus veebipõhiseks hindamiseks (e-hindamine). Mõned üliõpilased tulid riikidest, kus ei olnud ei vastavaid keskusi ega ka isikuid, kes valvaks eksamineeritavaid. Tuli ka nõue, et lõpueksam peab olema suuline ja mõnede kursuste puhul ei sobinud eksamid, mille käigus saab kasutada materjali.

2008. aasta jaanuaris tehti esimest korda magistriõppekava ühe kursuse eksamid videokonferentsi teel (FlashMeeting). Kogemused tehnoloogia

kasutamisel olid väga positiivsed. Kvaliteeti loeti võrdväärseks tavapärase suulise eksamiga ja võimalust eksamit salvestada ja hiljem üle vaadata nähti lisaväärtusena.

Siiski sobib videokonverentsi vahendusel eksamite tegemine väikestele gruppidele. Eksamite organiseerimine oli aja- ja inimressursimahukas ja seda nii eksamite ettevalmistuse faasis kui eksamite ajal (tugiteenus on vajalik). Nii üliõpilastel kui õppejõududel võtab keskkonnaga harjumine aega. Ilmselt on ka ühendusega seonduvad probleemid paratamatud ja võivad eksamite organiseerimise raskeks teha.

4.3.2 Veebipõhine vilistlaskogu

Üks projekti raames tehtud tegevusi oli uuring, kuidas luua veebipõhine vilistlaskogu, mis ühendab üliõpilasi ja õppejõude, kes olid õppinud või õpetanud teises kõrgkoolis, sh veebipõhiselt.

Käesoleva uurimuse eesmärk oli vaadata, kuidas mobiilsuse või virtuaalse mobiilsuse programmides osalenud üliõpilased ja õppejõud saavad jätkata suhtlemist ja olla seotud ka siis, kui programm on lõppenud.

Uurimuses on käsitletud erinevaid võrgustikke, et leida vastuseid vilistlastegevusega seotud olulisematele küsimustele: kes kuuluvad vilistlaskonda, mis on neil ühist, millest on nad huvitatud, miks nad soovivad võrgustikus osaleda, kuidas rakendada IKT vahendeid, milliseid on suurimad väljakutsed ja millised on edu märgid. Uurimuses on esitatud ka soovitusi, kuidas luua ja hoida töös virtuaalset vilistlaskogu.

Sõnaraamatu „The American Heritage Dictionary“ järgi tähendab vilistlane (ainsus - *an alumnus*, mitmus- *alumni*) meessoost kooli, kolledži või kõrgkooli lõpetajat ja vilistlaskogu on vilistlastest koosnev kogu. Käesolevas uurimuses mõeldakse virtuaalse vilistlaskogu all vilistlaskogu, mille liikmed on osalenud mobiilsusprogrammides, sh virtuaalse mobiilsuse programmides. Veebipõhine vilistlaskogu suhtleb sotsiaalse ja erialase infovahetuse eesmärgil põhiliselt interneti vahendusel, mitte niivõrd läbi erinevate kokkusaamiste.

Suuremale osale inimestest tähendavad veebipõhised vilistlaskogud teiste üliõpilaste ja vilistlastega suhtlemist ja koostööd hõlbustavat vahendit. Lisaks annavad nad võimaluse foorumi vahendusel kogemusi vahetada. Selliste kogude abil saavad üliõpilased ja vilistlased suhelda oma endiste õpetajate/õppejõudude ja õppeasutustega. Mitmed õppeasutused ja tööandjad on rõhutanud vilistlaskogude olulisust.

Nende kogude ees on ka rida väljakutseid: vilistlaskonna suhtlemiskultuur Euroopas, muutused üliõpilaste ja vilistlaste omavahelistes suhetes, suhtlemisviisides ning suurenev rahvusvahelistumine on mõned näited toimuvatest muutustest. Viimastel aastatel on maailmas rohkem tähelepanu pööratud vilistlaskogude loomisele. Tähelepanu on suurenenud tänu neljale lisaväärtusele, mida vilistlaskogu osalejale annab: majanduslik ja sotsiaalne kasu, eluaegne suhtlusringkond, rahvusvahelistumine ja erialane täiendamine. Nende nelja teguri väärtustamine on väga oluline. Toimiv võrgustik vajab pikaajalist institutsionaalset visiooni, hästi kavandatud strateegiat ning tulemuslikku tegutsemist. Kõige eelduseks on soov toimida edukalt.

Uurimuses on erinevad vilistlaskogud jagatud nelja kategooriasse, lähtudes nende ellukutsujatest: Euroopa Komisjoni; institutsioonide; kasutajate ja üliõpilasorganisatsioonide algatatud võrgustikud. Uurimuses käsitletakse erinevaid k kategooriad, nende tugevusi ja nõrkusi . Kirjeldatud on järgmised vilistlaskogud: Erasmus Munduse üliõpilas -ja vilistlaskogu (Erasmus Mundus Students and Alumni Association – EMA); Euroopa vilistlased (Alumni for Europe – AfE); Suurbritannia Avatud Ülikooli vilistlaskogu (The OU Alumni - The Open University UK); Helsingi Tehnoloogiaülikooli vilistlaskogu (PoliAlumni), DAAD-i vilistlaskogu, (DAAD Alumni), Facebook ja MySpace, LinkedIn, Erasmuse programmi üliõpilaste vilistlaskogu (Erasmus Student Network Alumni Society) ja BEST AlumniNet (Board of European Students of Technology - Euroopa tehnoloogiaavaldkonna üliõpilaste kogu).

Vilistlaskogu ja rahvusvahelise vilistlaskogu võrgustiku loomisel tuleb arvesse võtta strateegiat, sihtgruppi ja infrastruktuuri. Võrgustiku strateegia koostamine, sihtgrupi ja tema vajaduste kirjeldamine ja infrastruktuuri loomine on vajalik tõhusaks toimimiseks . Veebipõhine võrgustik, kus liikmed saavad suhelda ja võrgustiku teenuseid kasutada ajaliste ja asukoha piiranguteta, eeldab arendajatelt täielikku valmisolekut tegeleda hoolduse, arenduse ja järelevalvega ning hoida silm peal ka vahendataval informatsioonil.

Pilootkursus: VALE (Erasmuse programmi vilistlaskogu võrgustik) - Leuveni Katoliku Kõrgkool (KHLLeuven)

Leuveni Erasmuse programmis aktiivselt osalemise üks tulemustest on suur erasmuslaste vilistlaskogu. Kuigi kool teeb suuri jõupingutusi, et hoida kontakti belglastest vilistlastega, ei ole Erasmuse programmis osalejatega ühenduse hoidmiseks organiseeritult tegutsetud.

2008. aasta jaanuaris otsustati lähenda asjale korrastatumalt ja luua ametlik erasmuslaste vilistlaskogu võrgustik.

Põhilised eesmärgid ja ootused selle süsteemi loomisel olid toetada kontakte loomist ja nende hoidmist, julgustada vilistlasi looma isiklikke kontakte ja vahetada huvitavaid kogemusi ning kasulikke infot (näiteks kultuuri, õppe või tööga seotud teemadel). Seda võib vaadelda kui vahendit, mis pakub elukestvat suhtlusringi nii vilistlastele kui ka kõrgkoolidele, kus üliõpilased õppisid.

Pärast asjade hoolikat kaalumist otsustas kõrgkool *Facebooki* kasuks. Süsteem töötati välja ja tehti kättesaadavaks 2008. aasta märtsi- ja maikuu vahel. Leuveni kahe eelmise aasta erasmuslastele ja sama õppeaasta erasmuslastele saadeti e-kiri, milles kutsuti neid ühinema veebipõhise süsteemiga VALE. VALE on ladinakeelne sõna, mida kasutatakse ka inglise keeles ja mis tähendab „hüvastijätt”. VALE tähistab ka Erasmuse programmi raames Leuveni Ülikooli kolledžis õppinud üliõpilaste veebipõhist vilistlaskogu.

Kuigi projekt võeti kõigi osapoolte poolt hästi vastu ja üleskutsele reageeriti aktiivselt, jäi see siiski üsna ruttu soiku.

See pilootprojekt näitas, et veebipõhise vilistlaskogu võrgustiku loomine ja selle aktiivsena hoidmine on keerukas ja nõuab ettevalmistust ja organiseerimist. Kuigi *Facebook'it* on omad eelised ja on kergesti kättesaadav ning ligipääsetav kõigi jaoks, on siiski sellel võrgustikul ka puudused, mida peab arvestama. Leviva info väärtus võib olla küsitav, võrgustiku toimimine sõltub suuresti kasutajate poolt panustatavast ja on seega üsna ettearvatu ning mõnikord mitte pikaajaline.

5. Virtuaalse mobiilsuse projektide hindamine

Kui õppejõud ja nõustamiskeskuste tugipersonal uurivad uusi võimalusi, kuidas toetada üliõpilasi enne ja pärast väliskõrgkoolis õppimist või selle perioodi kestel, siis esimesena töötatakse välja väiksemamahulisem testimismoodul ehk pilootkursus, mida hiljem laiendatakse ja suunatakse kõikidele väliskõrgkoolides õppivatele üliõpilastele. Hästi läbimõeldud pilootkursuse loomine, esimeste tulemuste hindamine ja vajalike muudatuste tegemine on kõige olulisemad etapid edukalt töötava ja kogu sihtgrupile suunatud kursuse arendamisel. VM-BASE projekti pilootprojektides olid need etapid olemas. Projektis osalenud partnerid valisid välja ideed, arendasid neist pilootkursused ja

hindasid tulemusi. On hea, kui juba alguses on teada, kuidas viiakse läbi hindamine, sest parimad andmed hindamiseks saab koguda siis, kui kogu protsess on algusest lõpuni läbi mõeldud, planeeritud. Asjaolud, mida hindamisel peab teiste hulgas arvestama, on järgmised: kas tegemist on formatiivse või summatiivse hindamisega; kas hindamise viivad läbi kursusega seotud inimesed või sõltumatud välishindajad; kas kasutatakse kvantitatiivset või kvalitatiivset meetodit; kas plaanitakse koguda ja analüüsida hindamisel saadud andmeid jne. Kui soovitakse hindamist kasutada selleks, et läbi uue tegevuse väärtuste demonstreerimise veenda teisi kursuse efektiivsuses, siis on soovitav kõik hindamisel saadud tulemused ja neid toetav materjal koondada lühikesse hindamisraportisse.

6. Juhendmaterjal ja soovitused üliõpilasmobiilsusega seotud osapooltele

Eelmises peatükis kirjeldatud mitmete pilootkursuste ja tegevuste ning nendest teavitamise kaudu on VM-BASE projekti raames tehtud jõupingutusi, et veebipõhine ja kombineeritud tegevustega mobiilsuse toetamine jõuaks projektis osalenud kõrgkoolides ja võrgustikes projektitasandilt strateegiliseks eesmärgiks. Erinevate tasandite (institutsioon, regioon, riik ja Euroopa) meetmed tuleb üle vaadata. Järgmine peatükk sisaldab juhendmaterjali ja soovitusi üliõpilasmobiilsusega tegelevatele osapooltele. Juhendmaterjal on kokku pandud pilootkursuste tulemuste, töötubade diskussioonide ja projektis osalenud partnerite ühisürituste ja arutelude põhjal.

6.1 Vahetusprogrammis osalemist planeerivad üliõpilased

Kõrgkoolid saavad luua erinevaid veebipõhiseid või kombineeritud tegevustega tugiteenuseid, mis toetavad üliõpilaste mobiilsuseks ettevalmistumist, väliskõrgkoolis viibimist ja kodukõrgkooli tagasi tulemisele järgneva perioodi tegevusi. Kõige aluseks on, et üliõpilased ise mõistavad hea ettevalmistuse tähtsust ja ennetaavad sündmusi kogu protsessi jooksul.

Üliõpilased peaksid välismaal õppimise aega täisväärtuslikult kasutama, haarates kinni kõikidest võimalustest, mis neile pakutakse. Tulevane vahetusüliõpilane peaks:

- alustama ettevalmistusi õigeaegselt, st vähemalt kuus kuud enne õpingute algust väliskõrgkoolis. Näha ette tegevusi, mis on vajalikud enne ärasõitu. Panna kirja kõik asjad, mida on vaja teha koos ajalise graafikuga. Tutvuda teise üliõpilaste kogemustega ja jagada oma kogemusi foorumite, kodulehekülgede ja blogide vahendusel;
- tutvuma vastuvõtva kõrgkooli Internetileheküljega, sest palju infot on seal kirjas. Turismiga seotud kodulehekülgedel võib olla infot üliõpilaselu ja elukeskkonna kohta;
- võtma ühendust vastuvõtva kõrgkooli üliõpilaste ja üliõpilasorganisatsioonidega. Võibolla on vastuvõtval kõrgkoolil tuutorite süsteem, mis viib kokku sealse kaasüliõpilasega. Teine võimalus on kasutada veebipõhiseid suhtluskeskkondi, näiteks Facebook;
- õppima ja praktiseerima keeli, mida vastuvõttvas kõrgkoolis, riigis kasutatakse ja osaleda vastuvõtva kõrgkooli veebipõhistel keeleõppe kursustel või teha seda koduülikoolis.

Üliõpilased võiksid otsida veebipõhised ettevalmistuskursusi, seadistada sülearvuti ja kontrollida, kas seda saab kasutada uutes tingimustes. Väliskõrgkoolist tagasi tulles hoida kontakti oma väliskõrgkooliga ja selle üliõpilastega või jagada oma kogemusi üliõpilastega, kes valmistuvad välismaale õppima minekuks.

Pärast väliskõrgkoolist tagasi tulemist:

- ühineda väliskõrgkooli (veebipõhise) vilistlasorganisatsiooniga. Võibolla kasutavad seal õppinud vahetusüliõpilased mõnda suhtluskeskkonda;
- hoida kontakti välisüliõpilastalitusega ja pakkuda oma kogemusi ja nõu uutele väliskõrgkoolidesse minejatele. Võib teha portfoolio, kus on kirjas kõik vahetusperioodi ajal inimeses toimunud muutused;
- väliskõrgkoolist saadud teadmiste põhjal aidata kaasa oma kõrgkooli, linna või riigi paremaks muutumisele, anda tagasisidet välismaal õppimise kohta õppejõududele ja kõrgkoolile tervikuna;
- olles tagasi kodukõrgkoolis, osaleda teise kõrgkooli virtuaalse mobiilsuse programmis.

6.2 Üliõpilasorganisatsioonid ja esindused

Mitmed üliõpilasorganisatsioonide esindajad on aktiivselt osalenud VM-BASE projektis, mänginud olulist rolli pilootkursuste valimisel ja kinnitamisel ning esitanud üliõpilaste seisukohti. Nende tagasisidest selgus, et välismaal õppimise toetamisel on üliõpilasorganisatsioonidel oluline roll kõigis kolmes etapis – enne, välismaal õppimise ajal ja pärast tagasitulemist.

Üliõpilasorganisatsioonid või esindused võivad:

- proaktiivselt kaasata vahetusüliõpilasi. Mitte eeldada, et vahetusüliõpilased ise organisatsioonid üles otsivad;
- kasutada ära kõik olemasolevad põnevad vahendid ja mitte hakata jalgratast leiutama. Esitada kodulehekülgedel informatsioon ka inglise keeles;
- teha koostööd kõrgkoolis vahetusüliõpilastega tegelevate sihtgruppidega ja teiste üliõpilasorganisatsioonidega;
- väärtustada välisüliõpilaste antud tagasisidet, ideid, inimressursse ja uusi seisukohti, need kõik võivad organisatsioonile väga kasulikuks osutuda,
- julgustada oma liikmeid osalema „rahvusvahelistumine kodus“ protsessis. Seda kogemust saab kõige paremini, kui aidata kaasa välisüliõpilaste toetamisel.

6.3 Õppejõud ja tuutorid

Õppejõud ja akadeemilised tuutorid ehk nõustajad on olnud seotud pilootkursuste ja hindamisprotseduuride väljatöötamisega ja on kaasa aidanud mitmete e-juhendamise seotud töötubade tegevustele. Nad on võtmeisikud, kes oma kursuste raames rakendavad kombineeritud mobiilsuse ja e-juhendamise seotud tegevusi.

Õppejõud ja akadeemilised nõustajad võivad:

- hoida silma peal, kuidas nende väliskõrgkoolides õppivatel üliõpilastel läheb ja kui vajalik, siis pakkuda veebipõhiselt nõu akadeemilistes küsimustes;
- pakkuda veebipõhiselt nõu ja tuge nii sissetulevatele kui väljaminevatele vahetusüliõpilastele. On oluline säilitada ka silmast

silma toimuv üliõpilaste nõustamine, leida mõlemaid võimalusi sisaldav lähenemine – kombineeritud tugiteenus;

- ühineda meeskonnaga või hoida kontakti oma kõrgkooli nende inimestega, kes oskavad üliõpilaste nõustamiseks kasutada IKT vahendeid, juhul kui õppejõud ei tunne ennast kindlana selles valdkonnas;
- suhelda oma kõrgkooli välissuhete osakonnaga või üliõpilasvahetuse koordinaatoritega;
- anda võimalus ja julgustada oma üliõpilasi, et nad jagaksid väliskõrgkoolist saadud erialaga seotud kogemusi ka kaasüliõpilastega.

6.4 Keskastme juhid

Kõrgkoolide keskastme juhid peaksid üliõpilasvahetuse väärtustamisel tunnistama ka üliõpilasvahetust toetavaid veebipõhiseid tegevusi ja meetodeid. Parim viis edasi liikumiseks on nende tegevuste toetamine avalikult ja selgesõnaliselt.

Et hariduses suurendada nende tegevuste osatähtsust, milles on kombineeritud veebipõhine ja tavaline nõustamine, võiks soovitada järgmist:

- anda üliõpilasvahetust toetavatele veebipõhiste tegevustele ja kursustele kindel koht kõrgkooli struktuuris ja poliitikas. Planeerida need kõrgkooli tegevuskavasse;
- viia kokku kõrgkoolis kõik üliõpilasvahetusega tegelevad osapooled. Õppejõud, üliõpilasvahetuse koordinaatorid ja IT või e-õppe eksperdid, kellel on tugiteenuste pakkumisel oma spetsiifiline teadmine. On oluline mõista, et kui osapoolte omavahelises suhtlemises läheb miskit viltu, siis ebaõnnestub kogu protsess, hoolimata headest skeemidest ja virtuaalsetest platvormidest. Seega tuleb kaasa aidata ja veenduda, et koordineerimine ja kommunikatsioon toimiks, viia kokku kõik eksperdid ja koondada ressursid. Osapoolte kaasamine võib olla aeglane ja aeganõudev protsess;
- organiseerida väljaõpet ja töötubasid, et jagada teadmisi, kuidas saab kasutada tehnoloogiat vahetusüliõpilastele tugiteenuste pakkumiseks. Veenduda, et kõrgkoolis ollakse teadlik neist võimalustest;

- olla avatud nn alt üles lähenemisele. Teha kindlaks, milliseid võimalusi kõrgkoolis juba kasutatakse. Peab meeles pidama, et eelpool nimetatud lähenemine on aeganõudev ja vajab juhtkonna tuge;
- uurida välja teiste kõrgkoolide parimad näited (kasutades ülikoolidevahelisi siseriiklikke ja rahvusvahelisi võrgustikke), tutvustada ja rakendada neid oma kõrgkoolis;
- tunnustada ja väärtustada välissuhete valdkonna töötajaid, kes loovad veebipõhiseid tugiteenuseid. Motiveerida ja premeerida õppejõude, kes rakendavad innovatiivseid tegevusi üliõpilaste toetamisel.

6.5 Kõrgkoolide välissuhete osakonnad ja üliõpilasvahetuse koordinaatorid

Välissuhete osakonnad (tööjaotus võib kõrgkooliti erineda ja siia alla kuuluvad ka välisüliõpilastalitused) on võtmetähtsusega üksused ja neil on vahetusüliõpilastele tugiteenuste pakkumiseks vajalikud teadmised ja oskused. Tegemist on tugiteenuste pakkumiseks loodud üksustega. Sealsed töötajad ja üliõpilasvahetuse koordinaatorid on sageli vahetusüliõpilaste kontaktisikud, seda nii sissetulevate kui väljaminevate üliõpilaste puhul ja seega on nende roll oluline.

Välissuhete osakondade töötajad või üliõpilasvahetuse koordinaatorid võivad:

- organiseerida sissetulevatele üliõpilastele veebipõhiseid ettevalmistuskursusi. Kursus peaks sisaldama ka keeleõppe algkursust;
- toetada mobiilsust selle kõikides etappides (enne, mobiilsuperioodi kestel ja pärast). Pakkuda tugiteenuseid nii sissetulevatele kui väljaminevatele vahetusüliõpilastele. Üldine praktika on, et sissetulevate üliõpilaste eest hoolitsetakse paremini, kuid abi ja nõu vajavad ka väljaminejad;
- kasutada lähenemist, mis ühendab omavahel erinevaid tegevusi. On soovitatav, et veebipõhiste tugiteenuste kõrval oleks kasutusel ka silmast silma konsulteerimine;
- pakkuda vahetusprogrammides osalevatele üliõpilastele vajalikku infot korrastatud viisil. Koguda info kõrgkooli veebileheküljele, mis on kergesti ligipääsetav, loogilise ülesehitusega ja regulaarselt uuendatud. Anda vahetusüliõpilastele teada, kus on kogu info kirjas;
- anda infot (eelistatavalt mitmes keeles) õppetöö (loetavad ained); praktiliste küsimuste ja ajaveetmise kohta. Jälgida, et esitatud info vastaks tegelikkusele ja oleks kasulik, mitte puhtalt promomaterjal;
- rakendada varem väliskõrgkoolides õppinud üliõpilasi ja neid ühendavaid organisatsioone uute väljaminevate ja sissetulevate üliõpilaste abistamisel, eriti praktilistes küsimustes;
- kasutada põnevat ja kasutajasõbralikku tehnoloogiat üliõpilastega suhtlemiseks. Stimuleerida ja hõlbustada, et üliõpilased saaksid kogemuste jagamisel kasutada veebipõhiseid vahendeid. Jälgida ja hoida end kursis foorumites räägitavaga;

- teha koostööd IT või e-õppe üksustega, et saada teadmisi uute IT tehnoloogiate kohta, mis hõlbustaks infovahetust üliõpilaste hulgas;
- teha koostööd õppejõudude ja õpetajatega, kes on seotud vahetusüliõpilaste õppetööga ja anda neile teavet sissetulevate üliõpilaste kohta: üliõpilaste arv, päritolumaad jne.

6.6 Kõrgkoolide kesksed tugistruktuurid

Kesksete tugistruktuuride alla kuuluvad kõrgkoolide e-õppe ja IT üksused, raamatukogud, dekaanaadid jms. Ka need üksused saavad kõrgkoolis mängida olulist rolli e-juhendamise levitamisel ja paremaks muutmisel.

Näiteks saavad need üksused:

- anda veebipõhiselt vahetusüliõpilastele nii palju vajalikku infot kui vähegi võimalik;
- muuta IT teenused kõikjal kättesaadavaks, tagada ligipääs Internetile (mitte ainult kõrgkooli territooriumil);
- luua infolehti ja teisi kanaleid, mille kaudu saavad välisüliõpilased teavet raamatukogu, IT ja teiste neile pakutavate teenuste olemasolust;
- kohelda välisüliõpilasi võrdselt koduüliõpilastega, anda ka neile IT teenuste kasutamise võimalused ja õigused;
- teha koostööd teiste osapooltega ja õpetada neid kasutama info- ja kommunikatsioonitehnoloogi vahendeid.

6.7 Kõrgkoolide koostöövõrgustikud

Kõrgkoolide koostöövõrgustikud on väga head info levitajad. Kasutades oma kanaleid, saavad koostöövõrgustikud mõjutada (ergutada, toetada, nõustada jne) oma liikmed, et viimased mobiilsuse toetamisele suunatud põhiliste tugiteenuste pakkumisel kasutaksid kombineeritud tegevusi ja e-juhendamist.

Koostöövõrgustikud saavad:

- suurendada teadlikkust ja jagada infot mobiilsuse toetamiseks suunatud tugiteenuste kohta, mis ühendavad endas tavapäraseid ja veebipõhiseid tegevusi;

- panna oma liikmed tegutsema: koostöövõrgustiku sees selgitada välja pädevused, olemasolev info, parimad näited ja huvitavamad projektid;
- organiseerida väljaõpet ja töötubasid kõikidele osapooltele (IT töötajad, õpetajad, välissuhete osakonnad ja üliõpilasvahetuse koordinaatorid, üliõpilased või üliõpilasesinduste liikmed), et parimate näidete varal jagada kogemusi ja tulemusi;
- luua ja hõlbustada kõrgkoolidevahelisi kontakte (läbi töötubade või Euroopa Liidu projektide);
- toetada koostöövõrgustiku kõrgkoolides õppivaid vahetusüliõpilasi ja püüda rakendada VM-BASE projekti ideid oma võrgustiku kõrgkoolides;
- tuua kokku kõik osapooled;
- püüda suunata Euroopa Liidu poliitikat, mõjutades teemaga tegelevaid Euroopa, riiklikke ja regionaalseid institutsioone.

6.8 Euroopa Komisjon, riiklikud ja regionaalsed poliitikakujundajad

Kõikide tasemete poliitikakujundajad (Euroopa, riiklik, regionaalne) mängivad tähtsat osa mobiilsuse toetamiseks suunatud kombineeritud tugiteenuste ja e-juhendamise tutvustamisel ja levitamisel nn ülalt alla lähenemise abil.

Poliitikakujundajad võivad:

- suurendada teadlikkust ja edastada ning levitada teemakohast infot läbi riikide haridusküsimustega tegelevate institutsioonide;
- kontrollida, et riiklikud institutsioonid suhtuvad tõsiselt kõrgkoolide edastatud infosse;
- hoida innovaatiliste tegevuste finantseerimine vajalikul tasemel;
- anda märku veebipõhiste tugiteenuste olulisusest ja neid praktikas rakendada;
- kaaluda, kuidas viia kokku sarnaseid projekte, ühendada need koordineeritult. Luua üks Internetilehekül, kus on üleval kõikide projektide tulemused;
- jälgida, et meetodikat rakendatakse ka kolmandate riikidega koostöös läbiviidavate mobiilsusprogrammide puhul. Suur osa senitehtust keskendub Euroopas toimuvale mobiilsusele, kuid kasutatud

võimalused võivad olla olulisemad neile üliõpilastele, kes õpivad Euroopast kaugemal.

Käesolevas brošüüris vaadatakse võimalusi, kuidas laiendada, toetada ja täiendada üliõpilasmobiilsust läbi virtuaalse mobiilsuse tegevuste. Võetakse kokku mitmete Euroopa kõrgkoolide, koostöövõrgustike ja üliõpilasorganisatsioonide pilootprojektide tulemused, mis viidi läbi Euroopa Komisjoni toetatud projekti VM-BASE raames. VM-BASE projekti eemärk on aidata kaasa üliõpilasvahetuse kvaliteedi parandamisele, pakkudes infot veebipõhiste tugiteenuste kohta enne ja pärast üliõpilasvahetuse perioodi ja selle kestel ning õppejõududele infot vahetusüliõpilaste e-juhendamise kohta.

Education and Culture

Socrates

Minerva

Projekti on rahaliselt toetanud Euroopa Komisjon.

Publikatsiooni sisu peegeldab autori seisukohti ja Euroopa Komisjon ei ole vastutav selles sisalduva informatsiooni kasutamise eest.